

Prof. Dr. STEPONAS KOLUPAILA
(1892.1 X. 14-1964.1 V. 9)

PKOF. DR. STEPONAS KOLUPAILA
(1892-1964)

Po 45-rių metų našaus akademinio darbo, bet dar vis kūrybingas ir darbingas, Steponas Kolupaila mirė 1964 m. balandžio 9 d. So. Bende, Indiana, netoli Čikagos. Mirė suparalizuotas po sunkios, bet neilgos vėžio ligos. Palaidotas Čikagoje, šv. Kazimiero kapinėse, balandžio 13 dieną.

Gimė 1892 m. rugsėjo 14 d. Tuminiškėse, Latgaloje, netoli Lietuvos pasienio. Jo tėvas, medicinos felčeris, buvo gimęs Lietuvoje, Vabalninke, Panevėžio aps. Steponas baigė Mintaujos gimnaziją 1911 m. aukso medaliu. Po ketverių metų, baigęs geodezijos institutą Maskvoje (1915 m.), buvo pakviestas ruošti profesūrai hidrotechnikos srityje. Ligi 1918 m. studijavo Žemės Ūkio akademijoje prie Maskvos, vykdė geodezinius ir hidrometrinius darbus. 1916 m. vedė konservatorijos studentę Janiną Tomaševičiūtę iš Šiaulių apskrities. Nors formaliai S. Kolupaila turėjo geodezijos inžinieriaus diplomą, bet jo pasirinkta mokslo specializavimosi sritis buvo hidrometrija — vandens matavimo mokslas, hidrotechnikos arba vandens statybos dalis. Dar tik 26 metų amžiaus, inž. Kolupaila parašė ir išleido knygą *Hidrometrija*, 268 psl., rusų kalba, Maskvoje 1918 m. Sekančiais metais jis jau buvo geodezijos instituto profesorius Maskvoje, drauge tęsdamas pionieriškus hidrometrijos tyrinėjimus, nes tai buvo nauja sritis.

Nežiūrint sėkmingai pradėtos karjeros, prof. Kolupaila norėjo grįžti savo tėvų kraštan Lietuvon. Čia jam padėjo jo studijų kolega inž. Jokūbas Stanišauskis, ir 1921 metais Kolupailų šeima persikėlė Lietuvon. Dotnuvoje išijungė dėstyti Žemės Ūkio technikumė, kur jau dirbo jo mokslo kolegos, geodezijos inžinieriai L. Gimbutas ir J. Stanišauskis. Netrukus matome S. Kolupailą Aukštesniosios Technikos mokyklos dėstytoju Kaune ir 1922 m. pri-

vatdocentu Lietuvos universitete, kur jam teko išvaryti reikšminga vaga per sekančius 22 metus. 1923 m. docentas, 1926 — e. o. prof. ir universiteto senato sekretorius, 1940 m. Vytauto Didžiojo universiteto ord. profesorius. Tais metais universitetas suteikė prof. Kolupailai inž. daktaro laipsnį už jo išskirtinus mokslo darbus, kurių apibūdinimą duoda inž. Juozas V. Danys (Daniliauskas), buvęs prof. Kolupailos studentas ir vėliau bendradarbis Vytauto Didžiojo universitete: « Kapitalinis veikalas *Nemuno matavimai Smalininkuose 1811-1930 metais*¹ laikomas klasikiniu hidrometrijos veikalu. Tai yra viena iš retų studijų, kurioje sistematiškai ir moksliskai sutvarkyta labai ilgo periodo matavimai ir stebėjimai. Ši knyga jau daug naudota mokslinėms studijoms ... Antrasis hidrometrijos vadovėlis buvo parašytas tik 20 metų vėliau (po 1918 m. išleistosios pirmosios knygos), nes anksčiau vis jautė, kad dar nepakankamai šią sritį buvo išstudijavęs. Tai buvo kapitalinis dviejų tomų veikalas *Hidrometrija*² labai sistematiškai parašytas ir puikiai išleistas. Tai yra vienas iš pilniausių vadovėlių studijai ir praktikai. Išleistas veikalas susilaukė labai palankaus įvertinimo iš eilės Europos mokslininkų hidrologų Latvijoje, Estijoje, Rusijoje, Vengrijoje, Vokietijoje ir Prancūzijoje. Autorius buvo raginamas išleisti veikalą vokiečių ir anglų kalbomis. Žymus vokiečių hidrologas ir instrumentų konstruktorius dr. L. A. Ott pasiūlo veikalą išversti į vokiečių kalbą ir užtikrina leidimą. Netikėta dr. Ott mirtis ir karo įvykiai bei pokariniai nepritekliai Vokietijoje neleido šito įvykdyti.... Paliko daug studijų apie Lietuvos vandenį, kurių žymiausias yra *Lietuvos hidrografija* (1924, 1953), *Lietuvos ežerai* (1932, 1954) *Nevėžis* (1936), *Nemunas* (1940, 1950) ... Lietuvoje dėstė nuo 1921 iki 1944 m., taigi, praktiškai buvo beveik visų laisvosios Lietuvos inžinierių ir daugelio technikų mokytojas »³.

Prof. S. Kolupaila dėstė hidraulikos, hidrologijos, hidrometrijos, melioracijos kursus ir kartais šalutinius dalykus, kaip skaičiavimo techniką (logaritminė liniuotė, nomogramos, skaičiavimo mašinos). Jis buvo mėgiamas dėstytojas, pabrėždavo, kad svarbu

¹ Kaunas 1930, 376 psl.

² Kaunas 1939, 1940, 895 psl.

³ Cituota iš *Mūsų Vytis*, Chicago 1964, 2 nr.

sugebėti analizuoti ir spręsti problemą, o ne tik atmintinai išmokti formules. Profesorius mokėdavo sužadinti studento norą savarankiškai studijuoti, galvoti, o tai yra svarbiausia busimajam inžinieriui. Dr. S. Kolupaila vykusiai jungė teorinius kursus su praktiniu pritaikymu. Pratybos auditorijoje, laboratorijoje ir lauke buvo vedamos lygiagrečiai su paskaitomis, kuriose buvo perteikiamos naujausios teorijos ir supažindinama su naujų tyrimų rezultatais. Profesoriumi, turėjusiam plačių kontaktų su savo srities specialistais kituose kraštuose ir dažnai nuvykstančiam į tarptautines konferencijas, nebuvo sunku pagauti studentų dėmesį.

1940-1941 m. prof. S. Kolupailai teko būti naujai suorganizuoto Statybos fakulteto dekanu Kaune. Sunkiųjų sovietinės okupacijos metu dekanui pavyko išlaikyti neišblaškytą fakulteto personalą, daugumoje paveldėtą iš buvusio Technikos fakulteto, ir dar ne vienu atveju suteikti universiteto apsaugą pasižymėjusiems lietuviams inžinieriams, kaip aviacijos konstruktoriui gen. A. Gustaičiui ir kitiems. Vokiečių okupacinei valdžiai uždarius universitetą 1943 m. pavasarį, S. Kolupaila, kaip ir kiti profesoriai, tęsė darbą su studentais privačiuose butuose iki pat išvykimo iš Lietuvos 1944 m. vasarą.

Šalia akademinio ir pedagoginio darbo, S. Kolupaila aktyviai įsijungė į jaunos valstybės organizavimą, prisiimdamas administracinių pareigų. Suorganizavo Hidrometrinį biurą Plentų ir Vandens Kelių valdyboje ir jam vadovavo 1923-1930 m. Lietuvos Energijos komiteto Vandens Jėgų skyriaus vedėju išbuvo 1935-1940 m. Nemėgdamas politikos, ypač partinės, prof. Kolupaila nesidėjo su politinėmis partijomis. Pagal įsitikinimus, buvo artimas *Naujosios Romuvos* žurnalui ir *XX Amžiaus* dienraščiui. Jis nesivaržydavo pakritikuoti, kas jam nepatikdavo to laiko visuomenėje, ypač biurokratizmo ir protekcionizmo apraiškas. Visiems žinoma jo neatiaidi kova su Kauno elektros tiekėjais — belgų koncesine firma ir jos rėmėjais. Kolupailos kritika nebuvo vien negatyvi: žodžiu ir raštu jis siūlydavo pozityvius sprendimus, negailėdamas savo laiko oponentams įtikinti. Tuo galima paaiškinti gausų organizacijų sąrašą, kur randame prof. Kolupailos ne tik vardą, bet ir jo darbą valdybose. 1931-1933 m. jis buvo išrinktas Kauno miesto tarybos nariu. Nuo 1933 matome jį Lietuvos Skautų sąjungos vadovybėje (1937 m. vyriausios

tarybos narys), aktyviai prisidėdavo prie organizavimo ir vadovavimo skautų ir studentų ekskursijoms baidarėmis Lietuvos upėmis ir ežerais. Siekdamas sukelti entuziazmą Lietuvai pažinti, S. Kolupaila rašė jaunimui *Skautų Aide* ir *Ateityje*. Jo specialios knygutės *Mūsų vandens keliai* (1933, 1938), *Lietuva — gintaro ir kryžių šalis* 1935 m., *20 kelionių po Kauno apskritį* (1937 m.; kartu su K. Avižoniu ir I. Končium) skynė kelius turizmui Lietuvoje. Ne tik rašė ir kalbėjo, bet ir pats nuolat keliavo po Lietuvą, fotografavo ir savo patyrimais dalinosi su kitais spaudoje ir paskaitose. Jo bendrakeleiviai baidarių ir automobilio (savo neturėjo) kelionėse buvo poetinės sielos žmonės, kaip kompoz. Juozas Gruodis, dail. A. Žmuidzinavičius, kan. Ad. Sabaliauskas, prof. K. Pakštas. Tie ir dar keli kaimynai sudarė Kolupailų namų draugų būrelį Aukštojoje Fredoje prie Kaimo. Iš čia profesorius pėsčias žygiuodavo apie 4 km į Aleksotą, Fizikos Chemijos Institutą, kur buvo jo hidrometrijos ir hidraulikos kabinetas ir fakulteto įstaigos, ar į Kauną.

Prof. S. Kolupaila atstovavo Lietuvą Pabaltijo Geodezinėje komisijoje, buvo Pabaltijo hidrologinių konferencijų kuratorius ir Tarptautinės Hidrologinės Bibliografijos redaktorius. Dalyvavo keturiuose geodezijos, 9 hidrologijos, 5 energetikos ir kitose tarptautinėse konferencijose, dažniausiai su paskaita ar pranešimu, kurie buvo skelbiami suvažiavimų darbuose arba mokslo žurnaluose įvairiomis kalbomis. Toji veikla turiningai atsispindi jo raštų bibliografijoje. Nepriklausomos Lietuvos laikais profesorius aplankė savo specialybės reikalais visus Pabaltijo kraštus, Rusiją, Lenkiją, Vokietiją, Italiją, Ispaniją, Portugaliją, Maroką, o 1936 m. pasaulinės Energijos konferencijos proga J. A. V-bes ir Kanadą. Prof. Kolupaila bendradarbiavo bene visuose Lietuvos žurnaluose, kur buvo rašoma technikos ar gamtos klausimais. Jis redagavo universiteto Technikos fakulteto mokslinį *Technikos* žurnalą 1925-1928 m., Lietuvos universiteto penkerių metų apyskaitą 1927 m., Dotnuvos almanachą 1934 m. Plačiai žinomas jo *XX Amžiaus* dienraščio redagavimas 1940 metų vasarą buvo tik trumpas epizodas, nes bolševikai visviena dienraščių uždarė. S. Kolupaila buvo Lietuvos Geografinės draugijos vicepirmininkas, Lietuvių-Švedų, Lietuvių-Amerikiečių ir Kalinių Globos *Soterijos* draugijų valdybų narys ir Lietuvos Foto Mėgėjų draugijos pirmininkas. Įvertindami jo darbus ir nuo-

širdumą jaunimui, Vytauto Didžiojo universiteto studentų skautų korporacija *Vytis* ir Technikos fakulteto studentų vyrija *Plienai* išsirinko profesorių savo garbės nariu, kaip ir Lietuvos Matininkų ir Kultūrtechnikų draugija.

Lietuvos vyriausybė apdovanojo prof. S. Kolupailą D. K. Gedimino ordenu (II laipsniu).

Atrodė, kad kartais prof. Kolupailos būdavo per plačiai užsimota. Iš tikrųjų jis eidavo tik ten, kur jausdavosi esąs reikalingas savo darbu ar patarimu. Jis neieškojo pramogos ar populiarumo. Jo nesutikdavai miesto kavinėse, restoranuose ar baliuose begaištančio. S. Kolupaila vedė beveik asketišką gyvenimą, negėrė ir nerūkė, nors draugijoje būdavo linksmas ir sąmojingas.

Pasitraukęs nuo antrosios sovietinės okupacijos, prof. Kolupaila su šeima iš karto apsigyveno Kemptene, Bavarijoje (1944.VIII.1), kur jau nuo 1921 m. buvo jam žinoma Otto firma ir kuri jam davė darbo hidrometrinių instrumentų tyrimo srityje. Atsivežęs Lietuvos hidrologinės medžiagos, jis ir čia tęsė tas studijas ir ruošė naujus raštus. Išlikdamas įgimtu pedagogu, ir stovyklinėse sąlygose jis ėmė organizuoti ir dėstyti akademinuose technikos kursuose, hidrometrijos kursuose, lietuvių gimnazijoje ir nuo 1946 m. laikinajame UNRRA universitete Munchene, kur padėjo sutraukti būrį mokslą nutraukusių lietuvių studentų ir buvusių Vytauto Didžiojo universiteto personalo narių. Profesoriaus įsitikinimu, tikriausia priemonė išvengti jaunimui stovyklinio gyvenimo demoralizacijos buvo mokyti ir daugiau dirbti. Pažinome profesorių Kolupailą, kaip geros nuotaikos optimistą, bet anie metai Vokietijoje ir jam nuotaiką numušdavo. Savo laiške iš Kempteno jis man rašė : «Ateičiai perspektyvos gan tamsios : grįžti į Lietuvą maža turime vilčių. Tačiau nenusimename ir dirbame » (1944.X.10). Ir sekanciais metais panašiai : «... dirbu visuomeninį ir mokslinį darbą, užimtas nuo ryto iki vakaro. Nežiūrint to, įkritau į begalinį pesimizmą. Jau metai iš namų, o vilties visai netekau grįžti » (1945.VII.14). Kolupailos liko gyventi Kemptene iki išvažiavimo Amerikon 1948 m. Profesorius buvo Kempteno lietuvių komiteto narys, Lietuvių Inžinierių Tremtinių draugijos pirmininkas (1946 m.), bendradarbiavo pabėgėlių spaudoje (*Žiburiai, Bangos, Inžinieriaus Kelias, Algvos Baras* ir kiti leidiniai). Dėl žmonių nuvertinimo jo nuotaika dažnai būdavo prislėgta — štai rašė savo bičiuliui kun.

dr. J. Prunskiui Amerikon : «Nuolat esame terorizuojami, laukiame naujo žiauraus skryningo. Bergždziai stengiasi mus palenkti grižti į Lietuvą, trukdo emigraciją » (1947.III.12.).

Dar būdamas Vokietijoje, prof. Kolupaila gavo pasiūlymą profesoriauti J. A. V-se Notre Dame (Indiana) universitete. Čia jis pradėjo dirbti 1948 m. gale ir išbuvo iki mirties. Pradžia nebuvo lengva. Keliems mėnesiams praėjus, profesorius rašė iš So. Bendo : « Universitete turiu sunkiai dirbti: turiu 3 val. paskaitų iš skysčių mechanikos (hidraulika ir aerodinamika) ir 16 vai. hidraulinėje laboratorijoje. Jau apsipratau su anglų kalba, susipažinau su studentais, dabar kiek lengviau. Baisiai daug laiko užima namų darbų taisymas, kuriais studentai nežmoniškai apkrauti. Be to, ruošiamės praplėsti laboratoriją. Iš Vašingtono gavau hidrometrinės literatūros ; pasirodo, kad čia taikomas Lithuanian method žiemos debitams skaičiuoti. Esu priimtas į A. Geophysical Union» ⁴. Paminėtasis žiemos debitų (upių nuotakio) skaičiavimo metodas prof. Kolupailos buvo pirmą kartą paskelbtas lietuvių ir vokiečių kalbomis 1928 m. ir vėliau keliomis progomis tarptautiniuose suvažiavimuose. Amerikoje tuoj pat 1949-1950 m. S. Kolupaila paskelbė tris straipsnius iš hidrometrijos tyrinėjimų profesiniuose žurnaluose. Bet jo širdis buvo ir visą gyvenimą liko lietuvių visuomenėje ir spaudoje. Trečiaisiais savo darbo Amerikoje metais S. Kolupaila vėl man rašė : «Man tenka sunkiai dirbti, neturiu asistento. Pabaigiau naujos laboratorijos projektą, kitą vasarą žada įrengti⁵. Vargina namų darbų taisymas, apie 100 per savaitę. Baisu pagalvojus, kad jau treči metai baigiasi čia, o dar nematyti aušros ... » (1951.X.14).

Ilgai vietoje nepabūdamas, prof. Kolupaila vėl išplėtė savo plačias pažintis pasaulyje ir ėmė važinėti į kongresus su paskaitomis, skelbti savo darbus (žr. bibliografiją), o drauge priminti Lietuvos klausimą. Su Amerikos Valstybinio Mokslo Fondo (National Science Foundation) ir Notre Dame universiteto parama, prof. S. Kolupaila išleido didžiulį veikalą *Bibliography of Hydrometry*⁶. Knygos įvadą parašė Notre Dame universiteto prezidentas Th. M. Hesburgh, C.S.C., o autoriaus dedikacija

⁴ Iš 1949.III.28 d. laiško J. Gimbutui.

⁵ Ji buvo įrengta. J. G.

⁶ University of Notre Dame Press, 1961, 976 psl.

atspausta lietuviškai ir angliškai: «Šis veikalas skiriamas tėvų žemei — Lietuvai ». Toliau vėl naudosisuos specialisto hidrotechniko J. V. Danio žodžiais ⁷: « Tai pirma bibliografija pasaulinėje literatūroje, apimanti visas hidrometrijos sritis ir yra ilgų metų sistemingo darbo rezultatas. Bibliografijoje patalpinta 7.400 veikalų (su anotacijomis) ir paminėta 4.500 asmenų iš viso pasaulio kraštų. Šios žinios išrinktos iš paties prof. Kolupailos asmeniškios kartotekos, kurios įrašų skaičius siekė 22.000. Šis veikalas ilgus metus bus labai svarbus informacijos šaltinis inžinieriams ir mokslininkams». Amerikos profesinė spauda sutiko tą knygą palankiai, net su nuostaba, kad knygoje panaudota 30 kalbų medžiaga (pavyzdžiui, *Civil Engineering*).

Kaip Lietuvoje taip ir Amerikoje 8. Kolupaila buvo aktyvus lietuvių spaudos bendradarbis. Dažniausiai rašė *Drauge*, o šiaip padalindavo savo straipsnius jų prašantiems redaktoriams (*Aidai, Technikos Žodis, Mūsų Vytis, Girios Aidai, Lietuvių Dienos*). 1955 m. prof. Kolupaila išrenkamas į pirmąją Amerikos Lietuvių Bendruomenės tarybą, visą laiką buvo Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos, ir kuri laiką Pasaulio Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos centro valdybos pirmininku. Akademiniam Skautų Sąjūdyje buvo studentų šalpos Dr. Vydūno Fondo pirmininku.

Kaip pasižymėjusį mokslininką, Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija ir Lituanistikos Institutas buvo išrinkę profesorių savo nariu. Aktyviai dalyvavo Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos dviejuose suvažiavimuose, įvykusiųose Kaune. Antrajame suvažiavime 1936.11.24-25 d. turėjo pranešimą apie *Hidrologijos pažangą*, pirmininkavo Gamtos mokslų sekcijos posėdžiams, gyvai reiškęsi diskusijose ir buvo išrinktas į L.K.M. Akademijos Gamtos mokslų pastovios sekcijos valdybą. Trečiajame Akademijos suvažiavime 1939.11.20-21 d. skaitė paskaitą *Seniausias literatūrinis darbas apie Nemuną*, kuri buvo atspausdinta *Suvažiavimo Darbuose* (III, 418-423 psl.), pasiūlė Gamtos mokslų sekcijos darbų reikalų rezoliuciją, kuri vienbalsiai buvo priimta.

Daug širdies ir darbo skyrė dr. S. Kolupaila *Lietuvių Enciklopedijai*. Jo vardas įrašytas nuo pat pradžios jos Garbės Komi-

⁷ Iš *Mūsų Vytis*, 1964 m., 2 nr.

tetan. Redagavo hidrografijos-hidrologijos skyrių ir parašė šimtus straipsnių, pirmoje eilėje aprašydamas Lietuvos vandenį—upes, upelius, ežerus ir ežerėlius. Panašiai bendradarbiavo S. Kolupaila ir nepriklausomoje Lietuvoje *Spaudos Fondo* leistojoje *Lietuviškojoje Enciklopedijoje*. Naujam tomui pasirodžius, profesorius tuoj jį beveik ištiesai perskaitydavo ir kritiškai recenzuodavo *Drauge*.

Be jau minėtųjų darbų, prof. dr. Kolupailos nuopelnus Lietuvos mokslui galima suvesti į šiuos dalykus : tyrė ir sistemingai registravo Lietuvos vandenį, sudarė maksimaliniams debitams skaičiuoti formulę, išrado originalų upių žiemos debitams skaičiuoti metodą (Amerikoje žinoma, kaip *Lithuanian method*), prisidėjo savo išradimais hidrometrinio malūnėlio komponentiniam sparnui patobulinti (Ott firmoje). Akademiniam darbe rūpinosi išauginti pajėgaus jauno prieauglio. Dabar Lietuvoje dirba eilė buvusių profesoriaus asistentų ir studentų. 1964 m. kovo mėn. buvo sutartos 6 jo paskaitos seminarui Cornell universitete (New Yorko valstijoje) *Distinguished Visiting Professor* titulu. Atspausdintuose plakatėliuose buvo pažymėta, tarp kitko, « former professor at the State University of Kaunas, Lithuania ». Deja, liga jau nebeleido to užmojo įvykdyti. Šiaip visada sveikas ir greitas, prof. Kolupaila buvo susirgęs 1955 m. ir tada rašė iš So. Bendo ligoninės po operacijos : « ... dar buvo bijoma vėžio, bet jo nerasta. Daktarai žada gražinti darbingumą 10 metų! »⁸

Po to išgyveno 8 su puse metų. 1958.XI.12d. rašė iš So. Bendo : «Dar dirbu savo u-te su pilnu apkrovimu, tik laboratorijoje turiu studentą. Kas bus kitais metais, dar nežinau ». Tuo metu jam buvo 66 metai amžiaus. Išdirbo universitete iki 1963 metų, paskutinius metus jau profesoriaus emerito titulu. 1962.X.1 d., sulaukęs 70 metų, prof. Kolupaila rašė dr. Vincui Maciūnui : «Stengiuosi nepasiduoti senatvei ir dar planuoju eilę naujų darbų — antrą bibliografijos tomą, kelionę į vieną kongresą Vakarų Australijoje ir net Fulbright'o profesūrą Vienos A.T.M.».

Darbštusis profesorius visada skubėdavo nuo vieno darbo prie kito, iš vienos paskaitos į kitą, iš posėdžio į biblioteką, vis

⁸ Iš 1955.X.17 d. laiško J. Gimbutui.

su pasipūtusiu portfeliu. Susitkęs pažįstama, o jų turėjo daug ir artimų bičiulių, visada rasdavo laiko stabtelėti, pasikalbėti. Jo namuose Kaune ar vėliau So. Bende netrūkdavo svečių, vaisingajai šeimininkei poniai Kolupailienei priimant. Kolupailos išaugino tris dukteris, išlikusias artimuose ryšiuose su lietuvių visuomene ir Amerikoje. Vienas vaikaitis, Steponas-Rimantas Bulota labai panašus į savo senelį. Profesorius negailėjo laiko ir dėmesio savo kolegoms ir bendradarbiams pagerbti specialiomis progomis. Laikraščiuose skaitydavome dešimtis S. Kolupailos parašytų jubiliejinių biografijų ir nekrologų. Ir čia, kaip savo moksliniuose darbuose, jis pasižymėjo tikslumu ir nepaprasta atmintimi. «Hidropailos», kaip profesorių buvo pavadinęs Vaižgantas viename savo rašinyje, straipsnių stilius plaukė sklandžiai ir gana lakoniškai, kaip upelio srovė. S. Kolupaila labai gerbė kan. J. Tumą-Vaižgantą ir jau Amerikoje parašė konkursinį straipsnį *Draugui* apie Vaižgantą, laimėdamas I-ją premiją tame 1951 m. *Ryškiosios asmenybės* konkurse. Tasai nukrypimas nuo savo profesinių rašinių, kaip ir daugybė kitų straipsnių periodikoje parodo prof. Kolupailos aistrą žurnalizmui, kuri buvo jo mėgiamas laisvalaikio užsiėmimas, arba, sakytume, antrinė profesija, iš kurios jis sau naudos neėmė. Daug skaitydamas, prof. pasidalindavo su visuomene naujais patyrimais, rašydamas knygų recenzijas iš savo srities ir giminingųjų gamtos, kraštotyros ir kartografijos temų.

Taikliai suglaudė prof. dr. Stepono Kolupailos asmenybės bruožus kun. dr. Juozas Prunskis savo atsiminimų pluoštelyje (rankraštyje): «Tauri prof. Stepono Kolupailos asmenybė visam mano gyvenimui paliko tokį saulėtą ir šviesų atminimą. Jį pažinau kaip aukštos erudicijos mokslininką, džentelmeną su visais, gilų tolerentą, nors kartu ir tvirtų principų žmogų, skautiškai linksma ir studioziškai gilų». Gausybė profesorius studentų, bendradarbių ir bičiulių S. Kolupailos mirtimi nustojo nepakartojamos asmenybės lietuvių visuomenėje, bet jo darbai ir šviesus atminimas lieka su mumis.

BIBLIOGRAFIJA

PROF. INŽ. DR. STEPONO KOLUPAILOS SVARBESNIEJI DARBAI

KNYGOS

1. *Gidrometriia*, Maskva 1918, IV-268 psl. (rusų k.).
2. *Nemuno ties Kaunu 1877-1925 m. matavimai*, Kaunas 1925, 192 psl.
3. *Hidrometrinis metraštis 1925-1927*, Kaunas 1929, 407 psl.
4. *Nemuno matavimai Smalininkuose 1811-1930 metais : Hidrometrinis Metraštis II*, Kaunas 1930, 376 psl.
5. *Mūsų vandens keliai*, Kaunas 1933, 95 psl. ²1938, 208 psl.
6. *Nevėžis, hidrografinė studija*, žr. *Kosmos*, Kaunas 1936, 127 psl.
7. *Hidrometrija*, I t., Kaunas 1939, XII-396 psl.
8. *Hidrometrija*, II t., Kaunas 1940, XI-474 psl.
9. *Nemunus*, Kaunas 1940, žr. *Kosmos*, 220 psl. 2-ji papildyta laida : Chicago 1950, 237 psl.
10. *Hidraulika*. Kempten, Bavarija, 1947, 306 psl. (spausdinta rotatoriumi).
11. *Bibliography of Hydrometry*, Notre Dame, Ind. 1961, XXIII-975 psl.

STRAIPSNIAI, BROŠIUROS, ATSPAUDAI

1. *Začėm nužna gidrometrija*, žr. *Materialy dlia kursų gidrometrii*, Maskva 1921, 1 nr. 28 psl.
2. *Medžiaga Lietuvos klimatologijai. Daviniai apie paleidimus ir užšalimus Nemuno upės ties Kaunu*, žr. *Kosmos*, Kaunas 1922, 1 nr., 40-46 psl.
3. *Prostoi metod ohrabotki issledovanii pul'sacii v rečnom potoke*, žr. *Izvestiia Rossiiskogo Gidrologičeskogo Institutą*, Petrapilis 1923, 7 nr., 9-19 psl.
4. *Lietuvos hidrografija*, 1. *Lietuvos upių baseinai*, žr. *Technika*, Kaunas 1924, 1 nr., 58 psl., atspaudas.
5. *Dėl « debito kreivųjų »*, ten pat, 11 psl., atspaudas.
6. *Viena hidrometrijos problema (Vidutinis vertikalėje greitis)*, žr. *Technika*, Kaunas 1925, 2 nr., 32 psl. atspaudas su santrauka prancūzų kalba.
7. *Vertuška Otta V tipa (1921 goda)*, žr. *Trudy I Vseross. Gidrolog. S'iezda v Leningrade 1924*, Leningradas 1925, 327 psl.
8. *Tipovye koeffieienty vertušek*, Ten pat, 322-326 psl.
9. *Šių metų Kauno potvynis*, žr. *Kosmos*, Kaunas 1926, 2-3 nr., 91-110 psl.
10. *Lietuvos hidrometriniai tyrinėjimai per penkerius metus (1923-1927)*, žr. ten pat, 1928 m. 5-6 nr., 1-32 psl.

11. *Žiemos debito skaičiavimas*, žr. *Technika*, Kaunas 1928, 4 nr., 25 psl. atspaudas, su prancūzų kalba santrauka.
12. *Die Berechnung der Winterabflussmengen*, žr. II. *Baltische Hydrologische und Hydrometrische Konferenz*, Talinas 1928, 19 psl.
13. *Flügelprüfanstalt bei Kaunas und deren Arbeitsmethoden*, žr. ten pat, 5 psl.
14. *Nauji hidrometrijos problemai spręsti keliai*, žr. *Technika*, Kaunas 1929, 5 nr., 48 psl. atspaudas su prancūzų kalba santrauka.
15. *Uspechi gidrometr. issled. v Litovskoi respublike*, žr. *Trudy II Vses. Gidrol. S'iezda v Leningrade 1928*, II tomas, Leningradas 1929, 133-135 psl.
16. *Usvana matavimo stotys (Tipai, konstrukcijos, uždaviniai)*, žr. *Žemėtvarka ir Melioracija*, Kaunas 1929, 3 nr., 5-24 psl.
17. *K stat'ie « Prostoi metod obrabotki ... »*, ten pat, 1925 m. 15 nr., 10-16 psl.
18. *Nemuno užšalimai per 120 metų (1811-1930)*, žr. *Kosmos*, Kaunas 1930, 10-12 nr., 299-305 psl.
19. *Arbeitsmethoden der Abflussmengenbestimmung und deren Vereinheitlichkeit*, žr. III. *Hydrolog. Konferenz der Baltischen Staaten*. Varšuva 1930, 28 psl.
20. *Über die Bestimmung des Winterabflusses bei veränderlichem Fluss-bette*, ten pat, 10 psl.
21. *Über die Verteilung der Geschwindigkeiten auf der Lotrechten des Stromes*, ten pat, 39 psl.
22. *Écoulement des cours d'eau pendant la période de congélation*, žr. *Congresso Intern. de Oceanografia, Hidrografia Marina e Hidrologia Continental*, Sevilla, 1929, Madridas 1931, 30 psl. atspaudas.
23. *Methoden der Bestimmung der Winterabflussmengen*, žr. *Actas y Memorias de la Conferencia Mundial delà Energia, Barcelona, 1929*, II tomas, Madridas 1931, 653-676 psl. Su anglų ir prancūzų kalbomis santrauka.
24. *Hidrologija ir jos turinys*, žr. *Kosmos*, Kaunas 1931, 4-6 nr., 20 psl. atspaudas.
25. *Nemuno nuotakis per 121 metus (1812-1932)*, ten pat, Kaunas 1932, 7-12, nr. 317-323 psl.
26. *Vergleichstarierungen der hydrometrischen Flügel*, žr. IV. *Hydrologische Konferenz der Baltischen Staaten*, Leningradas 1933, 105 nr., 37 psl. (Ir rusų kalba 36 psl.).
27. *Die Vereinheitlichung der hydrometrischen Arbeitsmethoden*, ten pat, 113a nr., 9 psl. (drauge su E. LEPPIK IR A. RUNDO). Ir ten pat rusų kalba.
28. *Die Bestimmung des Abflusses des Memelstromes (Nemunas)*, 1812-1932, ten pat, Leningradas 1933, 25 nr., 14 psl. Ir ten pat rusų kalba.
29. *Postroenie i primenenie krivoj raskodov v nenormal'nych uslovi-jach žr. Zapiski Gosud. Gidrolog. Instituta*, X tomas, Leningradas 1933, 191-215 psl.
30. *Ökar Memel verkligen ? žr. Terra, Geografiska Sällskapetets i Finland Tidskrift*, Helsinkis 1933, 2 nr., 45 psl.

31. *Le regime des cours d'eau de l'Europe orientale* (su M. PARDÉ) žr. *Revue de Géographie Alpine*, Grenoble 1933, XXI t., 4 nr., 651-748 psl.
32. *Lietuvos upių maksimalinis debitas*, žr. *Žemėtvarka ir Melioracija*, Kaunas, 1934 m. 2 nr., 27 psl. atspaudas.
33. *Nemuno tyrinėjimų istorijos bruožai*, žr. *Židinys*, Kaunas, 1934 m. 7 nr., 51-65 psl.
34. *Nemuno užšalimas ties Kaunu*, žr. *Kosmos*, Kaunas 1936, 1-2 nr., 29-32 psl.
35. *Nemuno paleidimai ties Kaunu ir potvyniai*, ten pat, 1936 m. 3 nr., 44-48 psl.
36. *Unsere Erfahrungen bei der Berechnung des Winterabflusses*, žr. *V. Hydrologische Konferenz der Baltischen Staaten, Finnland, Juni 1936, Bericht 7C*, Helsinki 1936, 7 psl.
37. *Sur le débit maximal des fleuves de la Lithuanie*, žr. *V Conférence hydrologique des États Baltiques, Finlande, Juin 1936, Rapport IB*, Helsinki 1936, 11 psl.
38. *Maksimalinio debito tikimybės*, žr. *Žemėtvarka ir Melioracija*, Kaunas, 1937 m. 6 nr., 18 psl. atspaudas.
39. *Le Niémen, étude hydrologique*, žr. *Revue de Géographie Alpine*, XXV t. Grenoble 1937, 2 nr., 381-409 psl.
40. *Naujas baseinų nustatymas ir jų plotų matavimas*, žr. *Energijos Komiteto Darbai*, I t., Kaunas 1937, 15-16 psl.
41. *Schwierigkeiten bei der Herstellung und Verwendung der Abflussmengenkurven*, žr. *VI. Baltische Hydrologische Konferenz, Deutschland, August 1938. Bericht 17D (Litauen)*, Berlynas 1938, 15 psl.
42. *The river flow beneath the ice*, žr. *VIe Assemblée Générale à Edimbourg 1936. Trans. of the Meetings of the Intern. Comm. of Snow and Glaciers*, Ryga 1938, 297-308 psl.
43. *Hidrometriniai darbai Jungtinėse Amerikos Valstybėse*, žr. *Žemėtvarka ir Melioracija*, Kaunas 1938, 3 nr., 11 psl. atspaudas.
44. *Die grössten Abflussmengen der Flüsse in den Ostseegebieten*, žr. *VI. Baltische Hydrologische Konferenz, Hauptbericht 2*, Berlynas 1938.
45. *Vidurinio Nemuno nuotakis 1920-1936 metais*, žr. *Energijos Komiteto Darbai*, II t., Kaunas 1938.
46. *Modernios hidrometrijos problemos*, žr. *Žemėtvarka ir Melioracija*, Kaunas 1938, 6 nr. ; atspaudas 1939 m., 23 psl.
47. *Nuotakio skaičiavimo tikslumas*, ten pat, Kaunas 1939, 5 nr., 337-339 psl.
48. *Hidrometrinės tabelės*, Kaunas 1939, 12 psl.
49. *Įdomus Nemuno praeities dokumentas*, žr. *Soter*, Kaunas, 1939 m. 28 nr., 90-111 psl.
50. *Seniausias literatūros darbas apie Nemuną*, žr. *Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos Suvažiavimo Darbai*, III t., Kaunas 1940, 418-423 psl.
51. *Narutis ir Neris*, žr. *Kosmos*, Kaunas, 1940 m. 1-3 nr., 49-64 psl.
52. *Debito matavimas plūdėmis*, žr. *Žemėtvarka ir Melioracija*, 1939 m. 5 ir 6 nr., 1940 m. 1 nr. ; atspaudas : Kaunas 1940, 45 psl.

53. *Gidrometričeskaja vertuška dlja zimmich izmerenju*, žr. *Meteorologija i Hidrologija*, Maskva 1941, 2 nr.
54. *Hidraulikos formulės ir tabelės*, Kaunas 1944.
55. *Jūros nuotakis ties Taurage*, žr. *Technika*, Kaunas 1944, 1 nr., 5-9 psl.
56. *Eine Methode zur Messung der schrägen Strömungen*, A. Ott, Dd 404 Wa. Kempten, 1945, 10 psl.
57. *Lietuvos hidrologinio archyvo likimas*, žr. *Inžinieriaus Kelias*, Augsburgas, 1946 m. 3 nr., 9-10 psl.
58. *Zur Frage der Konstantenbestimmung des hydrometrischen Flügels*. A. Ott, Dd 405 Wa. Kempten 1947, 17 psl.
59. *Recent developments in current-meter design*, žr. *Transactions, American Geophysical Union*, 30, Washingtonas 1949, 6 nr., 916-918 psl.
60. *Universal diagram gives critical depth in trapezoidal channels*, žr. *Civil Engineering*, New Yorkas, 1950 m. gruodžio mėn. nr., 47-48 psl.
61. *Molėtų ežerai*, žr. *Girios Aidas*, Chicaga, 1951, 3-4 nr.
62. *Modelversuche und Flugeimmessungen in schrägen Strömungen*, žr. *Die Wasserwirtschaft*, 41 (Stuttgartas 1950-1951), 1951 m. 6 nr., 147-151 psl.
63. *400 metų pirmajai Nemuno poemai (A. Schröterio 1553 « De Fluvio Menni ela Lithuaniae »)*, Chicaga 1952, 36 psl.
64. *Nomogram solves parabolic empirical equations*, žr. *Civil Engineering*, New Yorkas, 1954 m. balandžio mėn. nr., psl. 247-248.
65. *Methods of determination of the kinetic energy factor*, žr. *The Port Engineer*, Calcutta (India) 1956, 1 nr. 12-18 psl.
66. *Zur Frage der Vertikalgeschwindigkeitskurve in natürlichen Strömen*, žr. *Österreichische Wasserwirtschaft*, Viena, 1957 m. 1 nr., 13-14 psl.
67. *Medžiaga monografijai apie Nerį (100 metų nuo K. Tiškevičiaus ekspedicijos Nerimį)*, žr. *Aidai*, New Yorkas, 1957 m. 7 nr., 307-313 psl.
68. *Medžiaga monografijai apie Nerį (Narutis-Vilnius-Kaunas 1939 m.)*. Ten pat, 1957 m. 10 nr., 461-469 psl.
69. *Who first introduced logarithmic paper ?* žr. *Civil Engineering*, New Yorkas, 1958 m. kovo mėn., 199-200, psl.
70. *Use of current meters in turbulent and divergent channels*, žr. *Comptes rendus et rapports* (Association Intern. d'Hydrologie Scientifique, Assemblée Générale de Toronto, 1957), It., Gentbrugge 1958, 437-444 psl.
71. *Kelios mintys apie Nerį-Viliją*, žr. *Aidai*, New Yorkas, 1959 m. 10 nr., 448-451 psl.
72. *The study of hydrology in Eastern Europe*, žr. *International Geology Review*, 1959 m. 2 nr., 94-98 psl.
73. *Les jaugeages dans les ouvrages et les centrales hydroélectriques (Résumé historique) — Water measurements in hydraulic structures and power plants (Historical sketch)*, žr. *La Houille Blanche*, Grenoble, 1960 m. 4 nr., 344-363 psl. Atspaudas prancūzų ir anglų kalbomis.
74. *Significance of a component runner for the current-meter method of flow measurement in closed conduits*. Symposium on flow measurement

in closed conduits, East Kilbride, Glasgow, 1960. Paper A-1, 1-8 psl.
Taip pat : *Proceedings of the Symposium*. Edinburgh 1960.

75. *Early history of hydrometry in the United States*, žr. *Proceedings of the American Society of Civil Engineers*, New Yorkas 1960, 51 psl. ir *Discussions* 7 psl. atspaudai.

Šioje bibliografijoje nesurašyti keli šimtai straipsnių *Lietuviškojoje Enciklopedijoje* (Kaunas) ir *Lietuvių Enciklopedijoje* (Bostonas), straipsniai žurnaluose ir laikraščiuose visuomeniniais ir panašiais klausimais.

JURGIS GIMBUTAS

Boston, Mass., J.A.V.